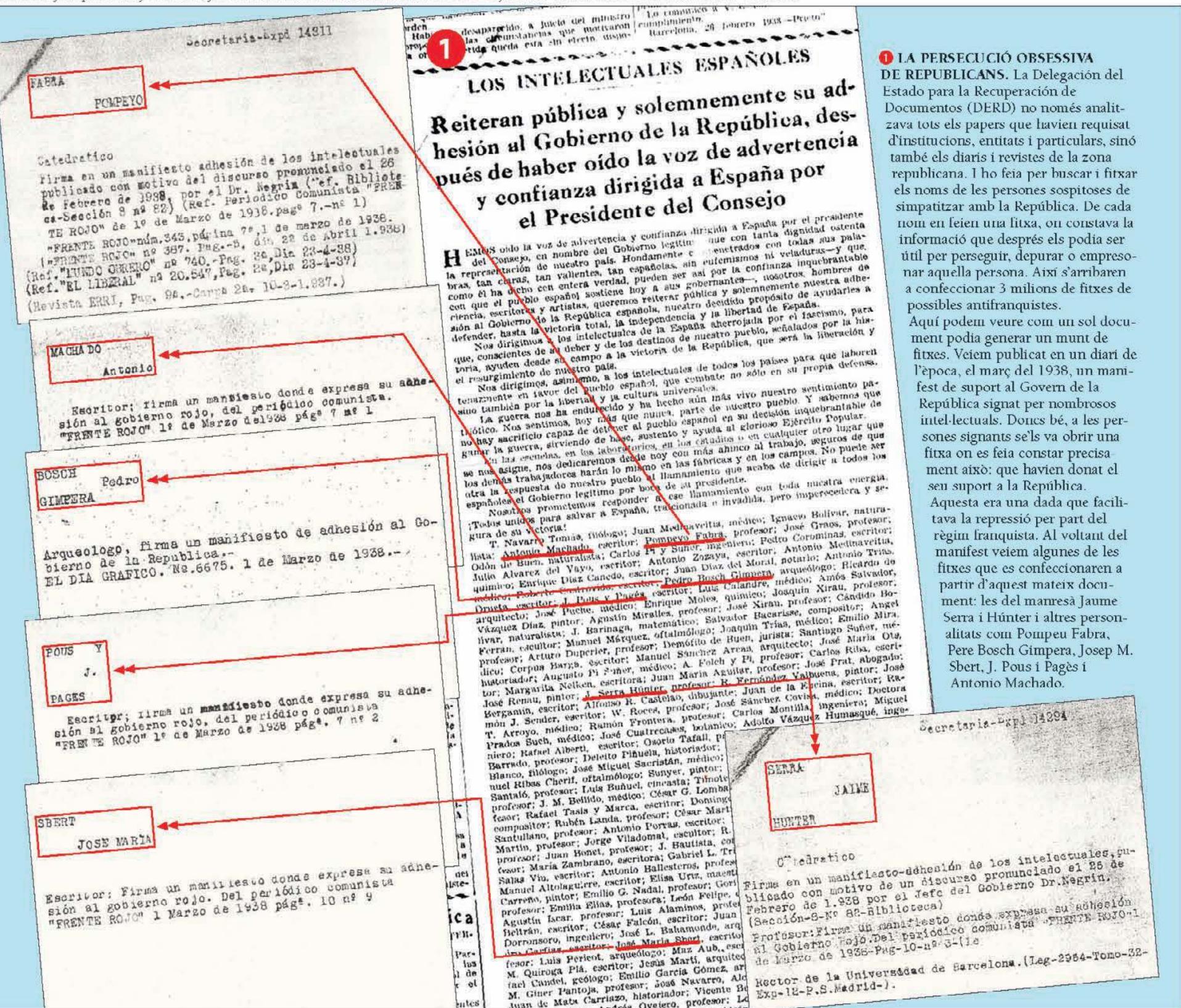

Autors: Joaquim Aloy i Bosch, Jordi Basiana i Obradors i Pere Gasol i Pujol. Col-laborador: Ramon Fons i Vilardell

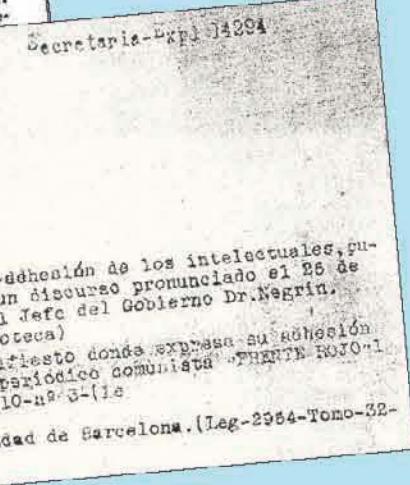

1 LA PERSECUCIÓ OBSESSIVA

DE REPUBLICANS. La Delegació del Estat per la Recuperació de Documents (DERD) no només analitzava tots els papers que havien requisat d'institucions, entitats i particulars, sinó també els diaris i revistes de la zona republicana. I ho feia per buscar i fixar els noms de les persones sospites de simpatitzar amb la República. De cada nom en feien una fitxa, on constava la informació que després els podia ser útil per perseguir, depurar o empresnar aquella persona. Així s'arribaren a confeccionar 3 milions de fitxes de possibles antifranquistes.

Aquí podem veure com un sol document podia generar un munt de fitxes. Veiem publicat en un diari de l'època, el març del 1938, un manifest de suport al Govern de la República signat per nombrosos intel·lectuals. Doncs bé, a les persones signants se'ls va obrir una fitxa on es feia constar precisament això: que havien donat el seu suport a la República.

Aquesta era una dada que facilitava la repressió per part del règim franquista. Al voltant del manifest veiem algunes de les fitxes que es confeccionaren a partir d'aquest mateix document: les del maresà Jaume Serra i Hunter i altres personalitats com Pompeu Fabra, Pere Bosch Gimpera, Josep M. Sbert, J. Pous i Pagès i Antonio Machado.

UN ARXIU CREAT PER REPRIMIR

Catalans en un arxiu policíac

L'Arxiu de Salamanca es va crear per perseguir i reprimir tots els ciutadans que havien col·laborat o simpatitzat amb la República. Per tant, no es tractava d'un arxiu que recollia, conservava i estudiava la documentació i la posava a l'abast dels investigadors. Ben al contrari, un cop la documentació espoliada arribava a Salamanca, es triava exclusivament la que podia aportar informació "*del enemic*" per tal de facilitar la repressió contra les persones, institucions i entitats considerades contràries a la dictadura franquista. La resta de la documentació era destruïda. Així, nombroses tones de documents de la història del nostre país —que ara sarien les delícies dels historiadors i que ens permetrien conèixer molt més el període de la República i la guerra civil— es van destinar a l'obtenció de pasta de paper, matèria primera ben escassa en aquells moments de la postguerra.

Els documents seleccionats eren analitzats amb lupa i els noms de les persones que hi apareixien eren convenientment fitxats. Molts noms els subratllaven amb un llapis de color vermell o blau. Segons l'organisme repressor, les persones subratllades amb color vermell eren "comunistes"; les marcades amb el color blau eren "maçons". De cada persona s'obrisca una fitxa, que s'ordenava alfabèticament, i es guardava el document com a prova acusatòria. A la fitxa es feia constar els càrrecs, la militància i qualsevol dada d'interès del document. Naturalment, els docu-

ments amb relacions de molts noms (de militants, socis, col·laboradors, simpatitzants...) eren els més útils per fer aquesta macabra tasca repressiva. En aquest sentit, podem parlar d'autèntiques *llistes negres*. De fet, l'obsessió de l'arxiu eren els noms dels possibles antifranquistes. L'arxiu és ple de llistes de noms de polítics, intel·lectuals, mestres, combatents en l'exèrcit republicà, militants de partits, sindicats... molts dels quals persones anònimes, sense significació pública.

Aquesta intensa i sistemàtica activitat policial es desenvolupà a Salamanca fins a l'any 1958 i culminà amb l'elaboració de 3.000.000 de fitxes personals. Aquest enorme fitxer va servir per fer informes d'"*antecedentes políticos-sociales*", que s'enviaven als tribunals militars, als jutjats de responsabilitats polítics i als tribunals de depuració de funcionaris. Qualsevol organisme policial i judicial podia demanar a l'Arxiu de Salamanca si tenien informació sobre tal o tal persona.

Moltes vegades, aquests informes obtinguts a partir de les fitxes de l'Arxiu de Salamanca van ser decisius a l'hora de condemnar penalment i/o laboralment milers i milers de ciutadans de Catalunya i d'arreu de l'Estat espanyol. Tenir el nom marcat amb el llapis de color vermell o amb el de color blau podia arribar a representar anys de presó i, fins i tot, l'execució. En el millor dels casos, era sinònim de problemes per a les persones afectades.

1 31 SÍL·LABES

La nit somia
riu avall de la lluna:
els morts, dins l'ombra,
compten les paraules
obscures dels poesos.
Per V.G. de F.

2 DISCUSIÓ PER TOTES LES DELEGADES DEL L'INFORME.

NIT
a dos quarts de deu.

RODOREDA Mercé

Apareix en programes de la Asociación de Intelectuales de la Defensa de la Cultura. P.S. BARCELONA. Carp. 836. Fol. 306.

MATI
a dos quarts de deu.

LES REIVINDICACIONS ASSOLIDES PER LA DONA EN LA LUCHA ANTIFRANCISTA. Informant: M. Lluïsa Algarra, del Col·legi d'Advocats de Barcelona i Ex Jutge de la Instància.

a) LES INTEL-LECTUALS, Per Mercè Rodoreda i la Dra. Camp.

b) EL SALARI FEMENI, Per Teresa Palau.

I.- LA DONA EN L'ALLIBERACIÓ DE CATALUNYA, Per Anna Maria.

II.- EL NEN DESPRES DEL 19 DE JULIOL, Per M. Baldó de Torres, Secretaria General del C.E.N.U. i per la F.E.T.E.

III.- SOLUCIONS AL PROBLEMA DE LA FROSTUTICIO, Per M. Teresa Gibert.

Discusió per les Delegades.

3 AGUARDA JOSE MARIA

Solicita su ingreso en la Agrupación Profesional de Periodistas (U.G.T.) de Barcelona en agosto de 1936. Carpeta 938 folio 379 P.S. Barcelona. Carnet N° _____

4 SAGARRA Josep M. Sagarra

El actasignat que viu a M. Santos Oliver a 15, i treballa al diari de Barcelona i altres, en la secció reportiu gràfic amb un sou de 150 el mes, sollicita el seu ingress a l'Agrupació Professional de Periodistes. Barcelona, 15 d'agost de 1936. Signatura: Josep M. Sagarra

5 Delegación Nacional de Servicios Documentales

EXPEDIENTE PERSONAL

MACIA FRANCISCO

Legajo núm. 80.762

6 "EXPEDIENTE" SOBRE FRANCESC MACIÀ

El President Macià —que havia mort l'any 1933— té un "expediente personal" a l'Arxiu de Salamanca. Fou redactat l'any 1957 i explica el contingut de la documentació que s'ha conservat a l'arxiu.

7 ESQUEMA DE FUNCIONAMENT DE L'ARXIU POLICÍAC DE SALAMANCA

A continuació podem veure el procés que seguia la documentació requisada i el funcionament de l'Arxiu de Salamanca:

A. CONFISCACIÓ. Membres de la DERD (Delegació del Estat per la Recuperació de Documents) requisen tota mena de documentació i materials d'institucions, partits, sindicats, entitats i particulars, en fan una primera selecció i l'envien a Salamanca.

B. SELECCIÓ. A Salamanca seleccionen els documents susceptibles d'aportar documentació sobre "el enemic". Els altres papers els destrueixen.

C. SUBRAYAR ELS NOMS. Subratllen amb llapis vermell o blau els noms de les persones que surten a la majoria de documents.

D. ELABORACIÓ DE FITXES. De cadascun dels noms (subratllats o no) n'elaboren una fitxa, en què posen la informació del document en què apareixia el nom. Van arribar a fer 3 milions de fitxes.

E. REDACCIÓ D'INFORMES. A partir de les consultes que fan els tribunals militars, els jutjats, el govern civil, etc. sobre la informació que tenien a Salamanca de determinades persones, es redacten multitud d'informes.

F. REPRESSIÓ. Amb aquests informes, les autoritats policials o judicials en tenien prou per empresonar o condemnar aquestes ciutadans. Molts van pagar amb tota mena de represàlies el fet que el seu nom aparegués en algun document —per insignificant que pogués semblar— de l'arxiu.

COMORERA JUAN
SOLE Afiliado al P.S.U.C.-Radio VI-Cádula N.º 17 Enero 1941
nomina de Barcelona. Carpeta 248 folio 159 P.S. Barcelona

ROMEVA Pablo
Miembro de Unión Democrática de Cataluña, es convocado a una reunión que ha de celebrarse en el Palacio del Parlamento. Leg. 2850.-Fol. 41.-P.S.-Madrid)

OLIVER Juan
Escritor que ha actuado en los microfonos de la emisora de Radio de la Generalidad de Cataluña. Barcelona. Leg. 4360 Fol. 46

